

Naturstyrelsens generelle høringsnotat vedrørende Natura 2000-skovhandleplaner

Kommunerne og Naturstyrelsen har i fællesskab udarbejdet [forslag til Natura 2000-handleplaner](#) for de enkelte Natura 2000-områder. Naturstyrelsen er ansvarlig for de dele af handleplanerne, som vedrører de skovbevoksede, fredskovspligtige arealer. Dette høringsnotat vedrører alene disse dele af handleplanerne, der herefter omtales som "skovhandleplanerne".

Forslag til skovhandleplaner har været i offentlig høring fra den 8. juni til den 17. august 2012. Der er i alt registreret 218 konkrete og 12 overordnede høringssvar vedrørende skovhandleplanerne. Alle høringssvar kan findes på:
<http://websag.mim.dk/hoeringNaturplaner2012/websider/VisAlle.aspx>

Alle høringssvarene er gennemgået og det enkelte høringssvar er opdelt i forhold til emner af generel karakter og emner, der vedrører konkrete skovhandleplaner. De emner, der er af generel karakter behandles i dette notat, mens konkrete høringssvar til den enkelte skovhandleplan behandles i et særskilt notat, ét for hver af de i alt ca. 130 skovhandleplaner.

Høringsnotatet behandler tematisk de indkomne høringssvar. Hvert tema er opdelt i underemner. Høringssvarene er gengivet i hovedtræk, og flere svar er ofte samlet i en fælles beskrivelse, fordi de vedrører samme emne og indeholder samme budskaber og synspunkter. Naturstyrelsens kommentarer til de enkelte emner er anført i kursiv. Nogle høringssvar vedrører emner, som ligger udenfor rammen af høringen af skovhandleplanerne. Det er valgt at kommentere de hyppigst forekommende og mest generelle i den sidste del af notatet.

Af hensyn til det generelle overblik og læsevenlighed nævnes alene kommuner, organisationer og foreninger med navn. Lodsejere og erhvervsvirksomheder samles og omtales alle som lodsejere.

I Naturstyrelsens kommentering af høringssvarene henvises med link til eksisterende lovgivning og øvrigt materiale, som f.eks. vejledninger eller notater, hvor dette er relevant. Flere af temaerne i det generelle høringsnotat har snitflader og overlap mellem hinanden og flere steder krydshenvises der derfor i dokumentet.

Indholdsfortegnelse

Lovgrundlag og proces	3
a. Høringsproces.....	3
b. Samarbejde mellem handleplanmyndigheder	3
c. Samarbejde med lodsejere	4
d. Detaljeringsniveau i skovhandleplanerne.....	5
e. Forvaltningsafgørelse og proportionalitetsprincippet.....	7
Datagrundlag	7
a. Kortlægningsfejl	8
b. Kortlagte arealer og markblokke	8
Målsætning.....	8
Forventede metoder og forvaltningstiltag	8
a. Eksisterende beskyttelse	9
b. Skovnaturtypebevarende drift og pleje og urørt skov.....	9
c. Genskabelse af mere naturlig hydrologi.....	10
d. Sygdomme og klimaændringer	11
e. Hensyn til fortidsminder.....	11
f. Forventet indsats for arter i skov.....	12
Forventet effekt.....	13
Økonomi/virkemidler	13
Øvrige emner – ikke omfattet af høringen.....	14
a. Vurdering af vildtreservaterne	14
b. Ændringer af udpegningsgrundlag og Natura 2000-afgrænsning	15
c. Adgang og formidling	15
d. Kvælstof	16
e. Marine områder.....	16

Lovgrundlag og proces

Høringssvar vedrørende Lovgrundlag og proces har især berørt følgende punkter:

- a. Høringsproces
- b. Samarbejde mellem handleplanmyndighederne
- c. Samarbejde med lodsejerne
- d. Detaljeringsniveau i skovhandleplanerne
- e. Forvaltningsafgørelse og proportionalitetsprincippet

a. Høringsproces

Dansk Skovforening, Patriotisk Selskab, på vegne af flere lodsejere, samt flere andre lodsejere beklager, at tilskudsordningerne for skov ikke var på plads under høringen. Det betød, at det var vanskeligt at forholde sig til de foreslåede forvaltningstiltag m.v., og der var derfor ikke klarhed over, hvordan lodsejerne er stillet med hensyn til kompensation for gennemførelse af foranstaltningerne. Patriotisk Selskab opfordrer til, at handleplanmyndighederne arbejder for, at der snarest muligt skabes klarhed over kompensationsmulighederne for lodsejerne.

Naturstyrelsen har arbejdet for, at tilskudsordningerne for skov var tilgængelige ved den offentlige høring af handleplanerne. Dette har imidlertid ikke været muligt som følge af en uventet langvarig godkendelsesproces i EU af disse tilskudsordninger. Naturstyrelsen arbejder fortsat målrettet for, at der snarest muligt skabes klarhed over kompensationsmulighederne for lodsejerne.

Dansk Skovforening beklager, at de rettelser, der var til Natura 2000-planernes tilstandsvurdering for naturtyperne, ikke var blevet gennemført på det tilgængelige kortmateriale (PRIOR-kortet) inden den offentlige høring.

I [Danmarks Miljøportal](#) og på [Miljøministeriets MiljøGIS](#) har der i høringsperioden været offentlig adgang til kortmateriale, hvor de rettelser, der var til Natura 2000-planernes tilstandsvurdering for naturtyperne, var gennemført. Naturstyrelsen har aftalt med DCE, at disse rettelser til tilstandsvurderingen også snarest foretages i PRIOR.

Dansk Skovforening kvitterer for, at alle handleplaner, hvor Naturstyrelsen er handleplanmyndighed, har været samlet på styrelsens hjemmeside og har haft en fælles høringsfrist. Tilsvarende kvitteres der for, at Kommunernes Landsforening har samlet links til samtlige handleplaner på deres hjemmeside.

b. Samarbejde mellem handleplanmyndigheder

Østlige øers Landboforeninger forventer, at der i den videre proces afholdes fælles møder for berørte lodsejere, hvor både Naturstyrelsen og kommuner deltager.

Naturstyrelsen vil efter offentliggørelsen af de endelige skovhandleplaner vurdere behovet for nærmere information til berørte lodsejere om gennemførelse af skovhandleplanerne, herunder om det er relevant at afholde fælles lodsejermøder med kommunerne.

Dansk Skovforening kvitterer for, at myndighederne har samarbejdet om at udarbejde én handleplan for hvert Natura 2000-område med udgangspunkt i et fælles paradigme. Skovforeningen savner, at det bliver mere tydeligt, hvem der er/bliver myndighed for de arealer, der tænkes udvidet eller hvor en naturtype ønskes udvidet på bekostning af en anden (f.eks. en skovbevokset tørvemose, der skal ryddes for at genskabe en højmose).

I de fælles handleplaner er der et bilag, hvor fordelingen af en række forvaltningstiltag m.v. mellem handleplanmyndighederne og evt. offentlige lodsejere fremgår. Det er eksempelvis de enkelte kommuner, der har ansvaret for at sikre udvidelser af lysåbne naturtyper i de private skove - også i de tilfælde, hvor udvidelsen skal ske ved rydning af skovbevoksede, fredskovspligtige arealer.

Flere lodsejere undrer sig over divergerende meldinger vedrørende de fremtidige driftsmæssige konsekvenser af handleplanerne afhængigt af, hvilken af de to forvaltningsmyndigheder (kommuner og Naturstyrelsen), der udtaler sig. Det er på den baggrund ikke muligt at forholde sig til handleplanerne i forhold til mulighederne for den fremtidige erhvervsmæssige drift.

Naturstyrelsen er ikke bekendt med, at der er divergerende udmeldinger fra kommuner og Naturstyrelsen om de driftsmæssige konsekvenser for lodsejere som følge af de fælles handleplaner. Der er en klar ansvarsfordeling mellem handleplanmyndighederne: Naturstyrelsen har ansvaret for de dele af en handleplan, der vedrører skovnaturtyper og arter på de skovbevoksede, fredskovspligtige arealer, mens hver kommune er ansvarlig for de øvrige dele af en handleplan, der vedrører kommunens geografiske område på land samt kystnære områder.

c. Samarbejde med lodsejere

Patriotisk Selskab, på vegne af flere lodsejere, samt flere andre lodsejere mener, at høringsprocessen har været utilfredsstillende på grund af manglende eller for sen inddragelse af lodsejerne. Flere fremfører, at det kræver en fornyet høring, hvis der ændres i handleplanerne. Desuden har flere lodsejere fundet høringsperioden uheldigt placeret, da den fandt sted hen over sommeren 2012.

Det fremgår af "Bekendtgørelse om tilvejebringelse af Natura 2000-skovplanlægning", at et forslag til skovhandleplan skal i offentlig høring i mindst 8 uger. Naturstyrelsen valgte at have en udvidet høringsperiode på 10 uger for skovhandleplanerne, da høringsperioden var i sommermånederne. Desuden valgte Naturstyrelsen, i nogle tilfælde sammen med de relevante kommuner, at orientere særligt berørte lodsejere om den offentlige høring af (skov)handleplanerne. Der henvises i øvrigt til [Naturstyrelsens generelle høringsnotat vedrørende Natura](#)

2000-planer, afsnittet 'Høringsprocessen indtil nu' på side 61 om høringsprocessen ved udarbejdelse af Natura 2000-planerne. Naturstyrelsen har haft en målrettet indsats for inddragelse, dialog og høringer, og lægger fortsat stor vægt på en fortsættelse af dialogen m.v.

På baggrund af den offentlige høring har Naturstyrelsen gennemgået høringssvarene og foretaget konkrete justeringer i de endelige skovhandleplaner. Disse ændringer fremgår af høringsnotaterne for de konkrete skovhandleplaner. De ændringer, der er foretaget i skovhandleplanerne, kræver retligt ikke fornyet høring.

Dansk Skovforening finder det positivt, at det i mange handleplaner anføres, at der skal være en tidligt opsøgende/faciliterende indsats for skovnaturtyperne. Flere af Friluftsrådets lokalkredse opfordrer til en faciliterende indsats. Østlige Øers Landboforeninger peger på vigtigheden af, at der føres en tæt dialog med hver enkelt berørt lodsejer, hvor alle problemstillinger og konsekvenser af handleplanerne belyses og aftaler således træffes på et fuldt oplyst grundlag.

Naturstyrelsen vil efter offentliggørelsen af de endelige skovhandleplaner fastlægge mere præcist, hvordan den opsøgende/faciliterende indsats for at gennemføre skovhandleplanerne bliver. Det vil bl.a. ske efter drøftelser med Skovrådet, herunder Dansk Skovforening.

d. Detaljeringsniveau i skovhandleplanerne

Patriotisk Selskab, på vegne af flere lodsejere, flere andre lodsejere, flere lokalafdelinger af Danmarks Naturfredningsforening, flere lokalafdelinger af Dansk Ornitologisk Forening, en lokalafdeling af Friluftsrådet og Østmøns Naturforening, finder, at handleplanerne er abstrakte og ukonkrete. Flere stiller spørgsmål ved, om handleplanerne opfylder lovgivningens krav til en handleplan.

Det fremgår af lovgivningen, at en handleplan skal indeholde:

- *en prioritering af handleplan-myndighedens forventede forvaltningsindsats i planperioden*
- *en angivelse af mål og forventet effekt for de enkelte aktiviteter*
- *de forventede metoder og forvaltningstiltag, som handleplanmyndigheden vil tage i brug for at forbedre naturtilstanden eller fastholde gunstig bevaringsstatus.*

Endvidere skal en handleplan være i overensstemmelse med Natura 2000-planens indsatsprogram og være så konkret, at dens gennemførelse kan vurderes. Dog må en handleplan ikke foregribe det præcise indhold af de aftaler eller afgørelser, der træffes i forhold til den enkelte lodsejer i forbindelse med gennemførelse af handleplanen.

Kommunernes Landsforening, Kommunalteknisk Chefforening og Naturstyrelsen har i fællesskab udarbejdet et paradigme for en Natura 2000-handleplan med

udgangspunkt i ovennævnte krav til en handleplan. Naturstyrelsen og kommunerne har generelt anvendt dette paradigme.

Flere lodsejere er utilfredse med, at det ikke er angivet mere konkret i handleplanerne, hvilke arealer der bliver berørt af konkrete forvaltningstiltag. Det er således ikke muligt for den enkelte lodsejer at få overblik over, hvilke konsekvenser handleplanerne har for de fremtidige muligheder for skovdrift.

Som nævnt ovenfor må en handleplan ikke foregribe det præcise indhold af de aftaler eller afgørelser, der skal træffes i forhold til den enkelte lodsejer i forbindelse med gennemførelse af handleplanen.

Flere lokalafdelinger af Dansk Ornitologisk Forening mener, at kortene i de fleste handleplaner er i så lille en målestok, at det er svært at identificere de relevante områder.

Kortbilagene i (skov)handleplanerne er alene tænkt som en oversigtlig illustration af beliggenheden af de kortlagte (skov)naturtyper samt evt. af potentielle områder for ny (skov)natur. De kortlagte (skov)naturtyper kan ses mere detaljeret i f.eks. [PRIOR](#) eller i [Miljøministeriets MiljøGIS](#).

En lodsejer antager, at de foreslåede forvaltningstiltag m.v. udelukkende er forslag, og at alternative forslag kan tages i anvendelse i den udstrækning, at lokal eller ny viden fremkommer i den videre proces.

Naturstyrelsen er forpligtiget til at gennemføre skovhandleplanernes mål og har i hver skovhandleplan angivet, hvilke metoder og forvaltningstiltag, som styrelsen forventer at tage i anvendelse for at nå disse mål. Naturstyrelsen kan tage alternative metoder og forvaltningstiltag i brug, hvis disse indenfor en tilsvarende økonomisk ramme bidrager til at gennemføre skovhandleplanernes mål.

Flere lokalafdelinger af Dansk Ornitologisk Forening peger på, at de oplyste mål og forvaltningstiltag for arterne er vage.

Denne opfattelse kan skyldes den valgte tilgang og struktur i skovhandleplanerne. Først er der en beskrivelse af de forventede metoder og forvaltningstiltag for sikring af skovnaturtyperne. Dernæst er der, i det omfang indsatsen for skovnaturtyperne er vurderet ikke at være tilstrækkelig til at gennemføre Natura 2000-planernes indsatsprogram for skov-arterne på udpegningsgrundlaget, beskrevet en supplerende indsats for disse arter. Der henvises til: "[Retningslinjer for sikring af velegnede levesteder for skovarter på fredskovspligtige, skovbevoksede arealer i Natura 2000-områder, hvor arterne er på udpegningsgrundlaget](#)".

e. Forvaltningsafgørelse og proportionalitetsprincippet

Patriotisk Selskab, på vegne af flere lodsejere, finder, at handleplanerne har karakter af en forvaltningsafgørelse i de tilfælde, hvor beskrevne indsatser udelukkende vedrører én konkret lodsejer, hvorfor handleplanmyndighederne er forpligtet til at overholde forvaltningsloven og almindelige forvaltningsretlige principper forud for vedtagelsen af disse handleplaner.

Patriotisk Selskab, på vegne af flere lodsejere, samt flere andre lodsejere finder, at handleplanmyndighederne har en selvstændig pligt til at forholde sig til forvaltningslovens proportionalitetsprincip i forbindelse med udarbejdelse og vedtagelse af handleplanerne.

Den fulgte procedure med en offentlig høring i 10 uger er i overensstemmelse med bekendtgørelsen om tilvejebringelse af Natura 2000-skovplanlægning, som kræver minimum 8 ugers høring.

Forvaltningsretlige krav om inddragelse af de berørte lodsejere og spørgsmålet om proportionalitet knytter sig først og fremmest til afgørelser i konkrete sager. Skovhandleplanernes retlige status har imidlertid ikke karakter af en konkret afgørelse, men anviser en række forventede forvaltningstiltag m.v., der kan gennemføre skovindsatsen beskrevet i den statslige Natura 2000-plan. Skovhandleplanerne har karakter af generel regulering – og retter sig i øvrigt mod myndigheden (Naturstyrelsen), ikke direkte mod den enkelte lodsejer. Derfor knytter spørgsmålet om skovhandleplanernes gyldighed sig til spørgsmålet om overensstemmelse med såkaldt højere retskilde. Forvaltningsprincipper om høring af berørte parter og proportionalitet er således ikke aktuelle i forhold til spørgsmålet om skovhandleplanernes gyldighed.

Det kan tilføjes, at Naturstyrelsen (i nogle tilfælde sammen med de relevante kommuner) uanset ovenstående valgte direkte at informere ca. 300 særligt berørte lodsejere om den offentlige høring af (skov)handleplanerne.

Der henvises i øvrigt til Naturstyrelsens generelle høringsnotat vedrørende Natura 2000-planer, afsnittet 'Lovgrundlag', punkt 1 'Juridiske spørgsmål, der knytter sig til direktiv- og lovforklaring, lovhjemler mv.' på side 4 og punkt 2 'Spørgsmål til opfølgningen af planerne' på side 9.

Datagrundlag

Høringssvarene vedrørende datagrundlag har særligt berørt følgende punkter:

- a. Kortlægningsfejl
- b. Kortlagte arealer og markblokke

a. Kortlægningsfejl

Sønderjysk Landboforening, Patriotisk Selskab, på vegne af flere lodsejere, samt flere andre lodsejere fremfører, at data er forældede, og at der fortsat er fejl i datagrundlag, som i nogle tilfælde er påpeget ved tidligere høringer. Det understreges, at datagrundlaget bør opdateres og tilrettes i handleplanerne eller som minimum forud for den videre implementering af handleplanerne, så indsatsen sker på et opdateret grundlag.

Naturtypedata til brug for Natura 2000-planlægningen er indsamlet i det nationale overvågningsprogram, hvor der via feltbesigtigelser er sket en registrering af naturtyper og tilstandsparametre for de mest udbredte og/eller truede naturtyper, herunder alle 10 skovnaturtyper.

Registreringer er gennemført efter særligt udviklede metoder med tilhørende tekniske anvisninger, som sikrer ensartethed på tværs af områder og landsdele. Naturstyrelsen vurderer på den baggrund, at data samlet set er tilstrækkelige som basis for en proaktiv forvaltning på baggrund af Natura 2000-planlægningen. Når der for konkrete arealer skal indgås aftaler eller træffes afgørelser, skal der foretages en konkret vurdering for de pågældende arealer.

Der henvises i øvrigt til [Naturstyrelsens generelle høringsnotat vedrørende Natura 2000-planer](#), afsnittet 'Datagrundlag' på side 39.

b. Kortlagte arealer og markblokke

Østlige Øers Landboforening, Gefion samt flere lodsejere, peger på, at det er uhensigtsmæssigt, at der ikke er overensstemmelse mellem de kortlagte habitatnaturtyper og NaturErhvervstyrelsens markblokke.

Der findes i dag generelt ikke markblokke i skov. Først når Naturstyrelsen har modtaget en ansøgning om tilskud til et skovareal (f.eks. en kortlagt skovnaturtype), opretter NaturErhvervstyrelsen en markblok.

Målsætning

Patriotisk Selskab, på vegne af flere lodsejere, angiver, at målsætningen i handleplanerne virker overordentlig ambitiøs.

Natura 2000-planens indsatsprogram er bindende retningslinjer for handleplanen i første planperiode. Derfor anvendes dette indsatsprogram som handleplanens mål for planperioden.

Forventede metoder og forvaltningstiltag

Flere høringssvar har berørt handleplanernes afsnit om forventede metoder og forvaltningstiltag - særligt følgende emner:

- a. Eksisterende beskyttelse
- b. Skovnaturtypebevarende drift og pleje og urørt skov
- c. Genskabelse af naturlig hydrologi
- d. Sygdom og klimaændringer
- e. Hensyn til fortidsminder
- f. Forventet indsats for arter i skov

a. Eksisterende beskyttelse

Dansk Skovforening, Rebros Skovadministration, på vegne af lodsejer, og flere andre lodsejere finder, at der i nogle handleplaner ikke er taget stilling til samspillet mellem eller konflikter i forhold til gældende fredninger og skovlovsaftaler med tilskud.

Hvis en endelig skovhandleplan peger på en indsats, der ikke er i overensstemmelse med gældende fredninger, kan indsatsen ikke gennemføres, før der enten er givet en dispensation fra fredningen eller gennemført en ændring af fredningen. Tilsvarende kan evt. konflikter i forhold til en skovlovsaftale betyde, at skovlovsaftalen skal justeres.

Senest i forbindelse med indgåelse af aftaler med lodsejerne vil evt. samspil eller konflikter i forhold til gældende fredninger og skovlovsaftaler med tilskud være håndteret.

b. Skovnaturtypebevarende drift og pleje og urørt skov

Patriotisk Selskab, på vegne af flere lodsejere, samt flere andre lodsejere anfører, at den skovnaturtypebevarende drift og pleje beskrevet i handleplanerne er begrænsende for mulighederne for skovdrift. Det påpeges endvidere, at den intensive skovdrift bør kunne fortsættes, da skovnaturtypernes nuværende gode/høje tilstand er et resultat af den hidtidige intensive skovdrift.

En lokalafdeling af Danmarks Naturfredningsforening finder, at den skovnaturtypebevarende drift og pleje beskrevet i handleplanerne er formuleret så generelt, at skovdriften i praksis vil kunne fortsætte uændret, og mener, at skovnaturtyperne så vidt muligt bør udvikle sig uden skovdrift, dvs. være urørt skov. Der spørges i øvrigt til, hvor indsatsen for sikring af skovnaturtyper konkret vil ske.

Dansk Skovforening stiller sig tvivlende overfor, hvorvidt udlæg til urørt skov kan sikre gunstig bevaringsstatus for skovnaturtyperne. Det anbefales derfor, at det overvejes meget nøje, hvilke arealer, der foreslås udlagt til urørt skov. Som alternativ til urørt skov foreslås en hensigtsmæssig skovdrift, der er tilpasset lokaliteten.

Nogle skovdyrkningstiltag kan forringe tilstanden i skovnaturtyperne væsentligt. Tilstandsvurderingssystemet for skov er fastlagt i målbekendtgørelsen (bekendtgørelse nr. 144 af 20. januar 2011). Det fremgår heraf, at

skovdyrkningstiltag som f.eks. jordbearbejdning, kørsel i skovbunden, afvanding og fjernelse af dødt ved kan have væsentlig negativ indvirkning på skovtilstanden. Derfor foreskriver handleplanerne, at de kortlagte skovnaturtyper skal sikres ved enten en skovnaturtypebevarende drift og pleje eller – i særlige tilfælde – ved udlæg til urørt skov.

Den skovnaturtypebevarende drift og pleje er en naturvenlig driftsform, som generelt fremmer et vedvarende skovdække, de karakteristiske træarter for skovnaturtypen, en naturvenlig foryngelse, og sikrer, at der ikke anvendes gødsning, sprøjtning eller kalkning, at der er uforstyrret jordbund på mindst 2/3 af arealet, ingen øget afvanding samt bevaring af eksisterende dødt ved og hule træer.

Udlæg til urørt skov vil som forvaltningstiltag primært blive anvendt for skovnaturtyper, som i forvejen i en længere periode har haft minimal eller ingen hugst, og hvor genoptagelse af skovdrift vil medføre en væsentlig forringelse af naturtilstanden.

En lokalafdeling af Danmarks Naturfredningsforening henstiller til, at det bør være sidste udvej at reducere arealet med skovnaturtyperne skovbevokset tørvemose og elle- og askeskov til fordel for andre EU-prioriterede naturtyper, og at en genopretning af skovnaturtyper i stedet bør foregå på eksempelvis tilplantede, dyrkede og drænedede arealer.

Det fremgår af de enkelte [Natura 2000-planer](#), hvordan evt. modstridende interesser mellem naturtyper og/eller arter på udpegningsgrundlaget skal håndteres. Desuden henvises til [Naturstyrelsens generelle høringsnotat vedrørende Natura 2000-planer](#), afsnittet 'Indsatsprogram', punkt 2 'Kommentarer til konkrete tiltag eller dele af indsatsprogrammerne' på side 51.

Flere lodsejere påpeger, at bevaring af en skovnaturtype på et areal kan være problematisk, da skovnaturtyperne er dynamiske.

De kortlagte forekomster med skovnaturtyper skal ifølge handleplanerne sikres ved en aktiv skovnaturtypebevarende drift og pleje, eller i særlige tilfælde ved udlæg til urørt skov. Selvom skovnaturtypeforekomsterne i et Natura 2000-område søges sikret på disse måder, kan der være forekomster, der over tid vil udvikle sig til andre skovtyper i en kortere eller længere periode. Dette "arealtab" skal opvejes af, at der er andre arealer, der ved naturlig dynamik eller på anden måde udvikler sig til den pågældende skovnaturtype inden for Natura 2000-området.

c. Genskabelse af mere naturlig hydrologi

Dansk Botanisk forening ønsker en større indsats for forbedring af hydrologi, og en lokalafdeling af Danmarks Naturfredningsforening efterlyser en mere konkret beskrivelse af indsatsen for at genskabe mere naturlig hydrologi.

Der er angivet et bruttoareal i skovhandleplanerne, hvor mulighederne for at genskabe mere naturlig hydrologi i skovnaturtyperne i 1. planperiode skal undersøges nærmere. Bruttoarealet omfatter de mest tørre arealer med skovbevokset tørvemose og elle- og askeskov, som har fungerende grøfter.

Landbrugsorganisationerne i Sydjylland efterlyser en analyse af konsekvenserne for naboarealer i forbindelse med ændringer i hydrologien, mens flere lodsejere påpeger, at en genskabelse af mere naturlig hydrologi i skov ikke må påvirke naboarealer negativt.

Genskabelse af mere naturlige hydrologiske forhold i skovnaturtyper vil i nogle tilfælde også påvirke naboarealer. Dette forhold inddrages ved udarbejdelsen af Natura 2000-tilskudsordningen for skov. Tilskudsordningen forventes således at kunne yde tilskud til forundersøgelser, der kan beskrive konsekvenserne af hydrologiprojektet, samt kompensation for tabt indkomst (fast sats) for negativt påvirkede skovarealer.

d. Sygdomme og klimaændringer

Dansk Skovforening er bekymrede for den manglende stillingtagen til effekterne af sygdomme (særligt asketoptørre) og klimaforandringer, der kan umuliggøre sikring af naturtyperne. Skovforeningen finder det vigtigt, at lodsejerne ikke tvinges ind i en umulig beskyttelse af en naturtype, og derfor er der aktuelt behov for at tage stilling til, hvordan de kortlagte askebevoksninger skal håndteres. Patriotisk Selskab, på vegne af flere lodsejere, mener også, at der mangler en stillingtagen til asketoptørre.

Naturstyrelsen er opmærksom på disse udfordringer, særligt aktuelt med sygdommen asketoptørre. Det vil blive vurderet konkret i hvert enkelt tilfælde, hvordan skovnatur-arealer med angreb af asketoptørre nærmere skal håndteres. Der henvises i øvrigt til [Naturstyrelsens generelle høringsnotat vedrørende Natura 2000-planer](#), afsnittet 'Indsatsprogram', punkt 2 'Kommentarer til konkrete tiltag eller dele af indsatsprogrammerne' på side 56.

e. Hensyn til fortidsminder

Kulturstyrelsen forventer, at handleplanernes tiltag er i overensstemmelse med museumslovens bestemmelser om fredede fortidsminder (§§ 29e og 29f) og beskyttede sten- og jorddiger (§§ 29a-29d). Desuden forventes det, at nærmeste kulturhistoriske museum inddrages i forbindelse med jordarbejder mv. med henblik på arkivalisk kontrol og arkæologisk undersøgelse, jf. museumslovens kapitel 8.

Skovhandleplanerne vurderes generelt at have en positiv effekt i forhold til bevarelse af fortidsminder i skoven. Indsatsen for skovnaturtyperne vil eksempelvis medføre en reduceret jordbearbejdning og hindre øget afvanding i skovnaturtyperne. Naturstyrelsen er i øvrigt opmærksom på museumslovens bestemmelser.

f. Forventet indsats for arter i skov

Flere af Friluftsrådets lokalkredse opfordrer til, at en indsats mod forstyrrelse af arter bliver målrettet i tid og sted, så det ikke begrænser friluftslivet mere end højst nødvendigt.

Flere af Friluftsrådets kredse og lokalafdelinger af Danmarks Jægerforbund mener, at der ikke skal iværksættes en indsats mod forstyrrelse på udokumenteret baggrund.

En lokalafdeling af Danske Ornitologisk Forening påpeger, at sommerskovning er ødelæggende for ynglende rovfugle i skov, og anbefaler derfor, at skovning først påbegyndes i september.

Dansk Kano og Kajakforbund ønsker, at der ikke indføres yderligere restriktioner oven i allerede eksisterende sejladsforbud, herunder bestemmelser i bekendtgørelser, love og fredninger.

Naturstyrelsen lægger generelt vægt på, at der er en fornuftig balance mellem adgang til og beskyttelse af naturen. Formålet med Natura 2000-planlægningen er at sikre de arter og naturtyper, som det enkelte område er udpeget for at beskytte. Dette kan i forbindelse med en konkret faglig vurdering af trusler for en art få betydning for menneskers brug af området, herunder den rekreative udfoldelse, eksempelvis ved periodevise adgangsbegrænsninger eller forstyrrelsesfri zoner. Der henvises til [Naturstyrelsens generelle høringsnotat vedrørende Natura 2000-planer](#), afsnittet 'Trusler, herunder forstyrrelser', punkt 2 'Kommentarer til trussel- og forstyrrelsesvurderinger' på side 34.

En lokalafdeling af Dansk Ornitologisk Forening er uenig i Naturstyrelsens vurdering af, at sikring af skovnaturtyperne i væsentligt omfang bidrager til sikring af velegnede levesteder for en række skovarter.

Naturstyrelsen har udarbejdet en vejledning om: "[Retningslinjer for sikring af velegnede levesteder for skovarter på fredskovspligtige, skovbevoksede arealer i Natura 2000-områder, hvor arterne er på udpegningsgrundlaget](#)". Det fremgår af vejledningen, at sikringen af skovnaturtyperne i væsentligt omfang vil bidrage til sikringen af velegnede levesteder for en række skovarter.

En lodsejer efterspørger en nærmere forklaring på handleplanens mål om, at "der skal tages individuelt hensyn til de enkelte arters sårbarhed over for forstyrrelser", idet det ikke fremgår, om det er erhvervsmæssig drift eller stigende publikumspres, der udgør forstyrrelsen.

Der er tale om en forstyrrelse, når en konkret menneskelig aktivitet kan påvirke arter på udpegningsgrundlaget negativt. Der skal være tale om en risiko for en varig forringelse af artens forekomst, såfremt forstyrrelsen ikke reduceres. Der kan både være tale om en erhvervsmæssig aktivitet og en friluftsmæssig aktivitet. Naturstyrelsen skal foretage en konkret vurdering af behovet for reduktion af sådanne forstyrrelser ud fra målsætningen i en skovhandleplan.

Forventet effekt

Patriotisk Selskab, på vegne af en lodsejer, anerkender, at der på nationalt plan er et overvågningsprogram, men mener, at det bør fremgå af handleplanen, hvorledes handleplanmyndighedernes målopfyldelse skal ske, og hvordan staten forventer at kontrollere dette.

Skovhandleplanerne er en opfølgning på Natura 2000-planernes indsatsprogram. Vurderingen af, om indsatsprogrammet for skov er realiseret ved udløbet af 1. planperiode, vil ske ved en opgørelse af, om den beskrevne forvaltningsmæssige indsats i skovhandleplanerne er gennemført. Dvs. om den nødvendige forvaltningsmæssige indsats er iværksat, og ikke på baggrund af registrerede ændringer i naturen. Årsagen til dette er, at mange ændringer først kan ses efter en årrække. Den løbende overvågning i det nationale overvågningsprogram, Natura 2000-kortlægning samt EU-rapporteringsforpligtelser i forbindelse med gennemførelse af habitatdirektivet vil følge tilstand og ændringer i naturen.

Dansk Skovforening finder, at indholdet i handleplanerne er blevet for standardiseret, og giver som eksempel, at det i afsnittet om forventet effekt kan stå beskrevet, hvad effekten af udlæg til urørt skov er, uden urørt skov er nævnt som et forvaltningstiltag i skovhandleplanen. Endvidere finder Skovforeningen, at der ikke alle steder er lavet en effektvurdering ud fra de lokale forhold.

Efter den offentlige høring er skovhandleplanerne blevet gennemgået, og standardtekst er slettet i de planer, hvor den ikke giver mening.

Generelt er der anvendt de samme effektvurderinger i skovhandleplanerne, evt. med en lokal tilpasning. Det skal ses i lyset af, at de forventede metoder og forvaltningstiltag i vid udstrækning går igen i skovhandleplanerne. Således er effekten af f.eks. en skovnaturtypebevarende drift og pleje vurderet at være den samme i hele landet.

Økonomi/virkemidler

Patriotisk Selskab, på vegne af flere lodsejere, samt flere andre lodsejere er bekymrede over, om tilskudsordninger under Landdistriktsprogrammet vil sikre fuld kompensation til lodsejerne. En anden bekymring er den tilkoblede krydsoverensstemmelseskontrol, som kan føre til reduktion i den samlede EU-støtte til en ejendom. Patriotisk Selskab forudser, at en stor del af realiseringen af skovhandleplanerne vil komme til at ske via påbud, hvis disse bekymringer ikke håndteres.

Patriotisk Selskab, på vegne af flere lodsejere, Landboorganisationerne i Sydjylland, Sønderjysk Landboforening samt flere lodsejere ønsker sikkerhed for fuld kompensation for alle rådighedsindskrænkninger for lodsejerne.

Flere lodsejere påpeger, at der har været mange administrative omkostninger forbundet med gennemgang af planerne, og forventer fortsat høje administrationsomkostninger i forbindelse med hjemtagning af tilskud/kompensation fremadrettet. Lodsejerne ønsker kompensation for disse administrative omkostninger.

Det er politisk besluttet, at den konkrete indsats til at gennemføre Natura 2000-planerne primært skal ske med frivillige tilskudsordninger under Landdistriktsprogrammet. Det gælder således også for gennemførelse af skovhandleplanerne. Det er aftalt mellem Kommunernes Landsforening, Fødevareministeriet og Miljøministeriet, at gennemførelsen af planerne og eventuelle barrierer herfor følges og løbende vurderes.

Landdistriktsforordningen giver mulighed for at kompensere lodsejerne for omkostninger og indkomstab ved restriktionerne i skovdriften. Sætserne i de kommende tilskudsordninger for skov er derfor baseret på økonomiske beregninger af de forventede omkostninger og indkomstab for lodsejerne. Administrative omkostninger ved f.eks. en lodsejers gennemgang af skovhandleplaner eller hjemtagning af tilskud vil ikke kunne støttes.

Der henvises i øvrigt til [Naturstyrelsens generelle høringsnotat vedrørende Natura 2000-planer](#), afsnittet 'Virkemidler, herunder tilskudsordninger', side 23-25.

Øvrige emner – ikke omfattet af høringen

Nogle høringssvar vedrører emner, som ligger udenfor rammerne af høringen af skovhandleplanerne. I dette afsnit kommenteres de hyppigst forekommende og mest generelle emner.

- a. Vurdering af vildtreservaterne
- b. Ændring af udpegningsgrundlag og Natura 2000-afgrænsning
- c. Adgang og formidling
- d. Kvælstof

a. Vurdering af vildtreservaterne

Flere lokalkredse af Friluftsrådet har bemærket, at Naturstyrelsen vil undersøge og vurdere, hvor og i hvilket omfang, der er behov for en konkret indsats for at begrænse forstyrrelser i en række Natura 2000-områder. I den forbindelse lægges der vægt på, at eventuelle begrænsninger af aktiviteter og adgang i områderne altid skal baseres på et dokumenteret grundlag for at sikre en målrettet indsats, der ikke bliver mere omfattende end nødvendigt.

Flere lokalkredse af Danmarks Jægerforbund fremfører, at truslen fra jagtlige forstyrrelser af rastende trækfugle synes at bunde i fordomme og forudfattede meninger.

Flere lokalafdelinger af Dansk Ornitologisk Forening mener, at handleplanerne skal begrænse forstyrrelser af vandfugle som følge af f.eks. sejlads, fiskeri eller jagt.

Naturstyrelsen er myndighed efter jagt- og vildtforvaltningsloven for oprettelse og ændring af vildtreservaterne. Som opfølgning på Natura 2000-planerne har Naturstyrelsen derfor bedt DCE-Nationalt Center for Miljø og Energi analysere behovet for at reducere forstyrrelser ved hjælp af vildtreservater i de enkelte Natura 2000-områder. På baggrund af analysen vil Naturstyrelsen vurdere, hvor der er behov for at gennemføre ændringer af vildtreservaterne i 1. planperiode. Dette vil i givet fald ske efter jagt- og vildtforvaltningsloven efter de gældende principper og procedurer, og er ikke en del af Natura 2000-handleplanlægningen.

Se også afsnittet "Forventet indsats for arter i skov" på side 12.

b. Ændringer af udpegningsgrundlag og Natura 2000-afgrænsning

Flere lokalafdelinger af Dansk Ornitologisk Forening og en lokalafdeling af Danmarks Naturfredningsforening finder, at yderligere arter bør optages på udpegningsgrundlaget.

Ændringer i udpegningsgrundlag sker i selvstændige processer med tilhørende offentlige høringsprocesser, typisk ca. hvert 6. år og på grundlag af opdateret viden fra den nationale overvågning. Forslag til det reviderede udpegningsgrundlag for habitat – og fuglebeskyttelsesområder har netop været i høring i perioden 25. juni – 20. august 2012. De opdaterede udpegningsgrundlag forventes offentliggjort ultimo 2012.

En lokalafdeling af Dansk Ornitologisk Forening, finder, at andre arter af betydende forekomst, der ikke er på udpegningsgrundlaget, bør inddrages i handleplanlægningen.

Natura 2000-planerne - og dermed skovhandleplanerne – forholder sig alene til udpegningsgrundlaget i de enkelte Natura 2000-områder. Det er Naturstyrelsens opfattelse, at indsatsen i Natura 2000-områderne af hensyn til udpegningsgrundlaget også vil have en positiv betydning for væsentlige dele af den øvrige natur.

Flere lokalafdelinger af Dansk Ornitologisk Forening finder, at flere habitatområder også bør udpeges til fuglebeskyttelsesområder.

Danmark har udpeget de fuglebeskyttelsesområder, der anses for at være bedst egnede i henhold til fuglebeskyttelsesdirektivet. Efter Naturstyrelsens opfattelse er der ikke aktuelt grundlag for ændringer.

c. Adgang og formidling

Flere af Friluftsrådets lokalkredse peger på vigtigheden af, at indsats for skovnaturtyper ikke kommer til at medføre, at friluftslivet afskæres fra muligheden for at færdes i områderne og foreslår, at udlægning af arealer med urørt skov så vidt muligt sker i

områder, hvor der alligevel ikke er friluftsfaciliteter og færdsel. Kredsene foreslår endvidere, at indsatser for naturtyper og arter formidles til publikum med info-skilte m.m.

Natura 2000-planlægningen vil i særlige tilfælde medføre forringelser for friluftslivet. Der henvises til [Naturstyrelsens generelle høringsnotat vedrørende Natura 2000-planer](#), afsnittet 'Trusler, herunder forstyrrelser', punkt 2 'Kommentarer til trussel- og forstyrrelsesvurderinger' side 34, Her står bl.a.:

"Naturstyrelsen lægger generelt vægt på, at der er en fornuftig balance mellem tilgængelighed og beskyttelse af naturen. Formålet med planlægningen er at sikre de arter og naturtyper, som det enkelte område er udpeget for at beskytte. Dette kan i konkrete tilfælde få betydning også for udnyttelse, herunder den rekreative udnyttelse, af områderne, eksempelvis ved periodevise adgangsbegrænsninger".

Se også afsnittet "Forventet indsats for arter i skov" på side 12.

d. Kvælstof

Sønderjysk Landboforening, LandboSyd, Landbrugsrådgivning Syd, Landwirtschaftlicher Hauptverein für Nordschleswig, Landbrugsorganisationerne i Sydjylland, Vejle-Fredericia Landboforening, Jysk Landbrug samt Kolding Herreds Landbrugsforening og flere lodsejere betvivler de anvendte tålegrænser for naturtyperne. Nogle anerkender ikke, at laveste tålegrænse skal bruges som grænse for gunstig bevaringsprognose i Natura 2000-planerne.

En lokalafdeling af Danmarks Naturfredningsforening oplyser, at ruheden af løv- og nåleskov medfører en forøgelse af den gennemsnitlige kvælstofdeposition. En lokalafdeling af Danmarks Naturfredningsforening betvivler, at den politiske aftale om Grøn Vækst vil medføre en reduktion af kvælstofdepositionen, mens en lokalafdeling af Danmarks Naturfredningsforening efterlyser, hvordan kvælstofbelastningen af skovbryn minimeres i 1. planperiode.

Emnet "kvælstof" er udførligt behandlet af Naturstyrelsen ved høringen i 2011 af Natura 2000-planerne. Der henvises derfor til [Naturstyrelsens generelle høringsnotat vedrørende Natura 2000-planerne](#), afsnittet 'Kvælstof', side 11-15.

e. Marine områder

Danmarks Jægerforbund opfordrer til, at de marine handleplaner også sendes i offentlig høring.

Der udarbejdes ikke handleplaner som opfølgning på de marine Natura 2000-planer. Der henvises til [Naturstyrelsens generelle høringsnotat vedrørende Natura 2000-planerne](#), afsnittet 'Opfølgning på Natura 2000-planerne', side 63.